

Mačeha.

Novela. Spisala *Pavlina Pajkova*.

(Dalje.)

VIII.

Ko se je Eufemija v onej za njo takó strašnej noči, v kateri je zvedela, da je Elzin ženin nje nekdanji obljubljenec, zopet iz omedlevice vzdramila, imela je do rana drugega dne dovolj časa premišljevati svoj neugodni položaj. A ker je Eufemija v svojem življenji že več hudih udarcev prestala, bila je tedaj že nekoliko proti nezgodam utrjena. Napijala je vse svoje duševne moči, da zadobi potrebno krepost, boriti se proti tej novej nevihti.

Le njeno bledejšje lice in črni obroč pod očmi ovajal je nje ponočne boje. Mirno in ljubeznjivo kakor nekdanj obnašala se je tudi potem proti Elzi, in ta je v lastno srečo zamaknena kmalu pozabila majhni razpór, ki ga je imela ono noč z Eufemijo; Eufemija pa je upala z gotovostjo, da se bode znala tudi v Bodanskega pričujočnosti krepko premagovati.

Samo nekaj se je neizrekljivo bala: prvega snidenja z njim. To pa ne zavoljo sebe, kajti ona je že bila na to pripravljena in oborožena s premagovalnimi čuti, temveč za Bodanskega je bila v skrbéh.

Dasi je upala, da on Elzo ljubi, slutila je vendar, da se bode on prestrašil, morda celó nevoljen postal, ko bode zagledal njo kakor grobno prikazen poleg svoje cvetoče neveste. In ko bi se on potem v prvej iznenadjenosti in zadregi morda nekako čudno proti njej obnašal, ali bi Eufemija potem ne bila prisiljena Elzi odkrivati svoje nekdanje zveze z Bodanskim? — Kako bi si Elza potem tolmačila njuno preteklost in kaj bi celó storila? — Ne, Elza mora srečna biti, sklenola je Eufemija svoje premišljevanje, naj bi mi pri tem tudi srce počilo. —

Hotela je na to Bodanskemu pisati in ga prositi, naj se proti njej obnaša kakor tujec ter da naj Elzi nje preteklost zamolči. —

A ker je že bil isti dan četrtek in je že imel v soboto priti Bodanski, bala se je, da bi ga pismo ne našlo več domá. —

Zato pa je menila vsaj prizadevati si, da ne bode Elza pričujoča, ko se jej bode Bodanski predstavljal. —

Bila je sobota, za Elzo in Eufemijo važen dan. Elza ni mogla od prevelikega veselja, da jo ženin prvikrat na nje domu obiše, celo prejšnjo noč očesa zatisnoti.

Tudi Eufemija ni mogla v onej noči zaspati, toda iz nasprotnega uzroka. Nje duh je bil ves razburjen: Zdaj je mislila, da sliši bližajoče se njegove od nekdanj jej znane drage stopinje; zdaj jej je prešinol srcé

njegov prijazno doneči glas; zdaj je menila, da stoji on v vsej svojej moškej lepoti pred njo, kakor v presrečnih davno že minolih dnéh, in strepetala je po vsem životu iz raznih v njej glasečih se občutkov. Začela se je že bati, da jo tedaj pogum zapusti, kedar ga bode največ potrebovala. —

V jutro istega dne imela je Elza dokaj opravljati z izbiranjem svoje toilette, da bi bolj ko mogoče Arnoldu dopadala. Okoli poldneva pa prisopiha po stopnjicah vsa prestrašena kakor človek, kteremu se je ravno nesreča pripetila, in sicer iz majhnega vrta, kamor si je šla po rudečo vrtnico, da si jo utakne v lasi. Prtič držeč si na lice in na pol jokaje stopi potem v Eufemijino sobo in reče: Ah, Eufemija, glejte nesrečo! Piknol me je komar, kteri je bil skrit med peresci vrtnice. Ravno danes, Eufemija, ravno danes, ko ima priti moj Arnold! Moj Bog, kaka le bodem! Gotovo sem že močno otečena; kakšna nesreča! Poglejte vendar, Eufemija! — In tako govoreč vzela je prtič z lica in prikaže se majhen rudeč pikljaj, okoli kterega se je vzdigovala lahna oteklina. —

Eufemija jo tolaži in zagotavlja, da se bode rana do večerá že zacelila, ter jej hladi oteklino z namočenim prtičem. —

A Elza še vendar žaluje ter si želi, da bi danes nje ženin zamudil vlak in jo še le jutre obiskal, rajši kakor pa da bi jo videl s takim licem. —

Eufemija se je morala nehoté smejeti. Potem pa vzame iz miznice kos črnega obliža, odreže od njega malo oblico ter jo pripnè na Elzino lice. —

Takó, reče končavši svoje delo, zdaj se poglej v zrcalo in povej mi, ali ti oni majhni črni madež ne stoji lepó? —

Elza stori to in zakliče veselo: Ah, draga moja Eufemija, kakó ste Vi iznajdljivi! Res, sama bi kmalu dvomila, da je ta madež košček obliža. — Videti je kakor ljubeznjiva bradavica. In kakó mi ona stoji! To je bilo zopet éno Vaših mojsterskih del! — In vsa navdušena poljubuje zdaj zaporedoma Eufemijo. —

Eufemija se zastonj sili, pridružiti se Elzinej veselosti. Smeh, ki jej zaigrá na bledih ustnicah, postaja bolesten pri otožnem izrazu njenega kalnega očesa. —

Toda Elza se čuti presrečno, da bi to zapazila. Vedno še ima pred zrcalom nekaj opravljati. Ah, Eufemija, pravi med tem na pol resno, na pol šaljivo, zakaj me ni Bog lepšo stvaril, da bi bila bolj vredna svojega Arnolda? On je takó lep mož, dostavi vsa zamáknená. —

Ali res misliš, da je ženski treba biti lepej, da dopade? odvrne Eufemija in hiti nekaj parati. —

Jaz ne vém, odgovorí Elza površno. To pa dobro vém, da meni dopadajo lepi možje. —

Tedaj, pristavi Eufemija z neko bridkostjo, ti ljubiš Bodanskega samo zato, ker je lep mož? —

Morda bi se ne bila vá-nj zaljubila, ko bi bil grd, odgovori Elza zamišljeno; a zdaj ko ga že ljubim, ljubila bi ga vedno, ko bi tudi bil grji od Pibra. —

Ubogi Piber, vzdihne Eufemija, kaj bode rekel, ko zvé tvojo zaroko? —

Naj reče, kar hoče, pravi Elza maločutno; zakaj je tak telebanec? Prosim Vas, Eufemija, Piber se še dobro pogovarjati ne zna! Ko sem bila namreč sama z njim, ni bil drugega kakor sam „ah!“ in „oh!“ Drugega ni znal povedati, kakor hvalil me je neprestano. Zá-nj sem imela najlepše lastnosti in čednosti, kterih si more človek le izmišljati, kterih si pa jaz nikdar niti v sanjah nisem prisvojevala. Kako je dolgočasen! —

Prava ljubezen je domišljava in prizanesljiva, reče resno Eufemija, in gorjé, ko bi taka ne bila! —

Kaj še, odvrne Elza nekoliko ošabno; moj Arnold me gotovo ljubi, saj me je izvolil za nevesto, a dozdej me še nikdar ni hvalil. Kakó resen je v pogovorih, kakó dostojen v obnašanji; in ravno to je, kar me takó zanima na njem. Ali bi verjeli, Eufemija, rekla je Elza sramežljivo po kratkem premolku in ljubeznjiva rudečica jo oblije, da me Arnold dozdej še ni — še ni objel ne poljubil? —

Na Eufemijinem lici so se menjale barve, prsi so se jej vzdigovale in škarje, s kterimi je parala, padle so jej iz roke na tla. Zdaj vstane, približa se Elzi, prime jo za roki in stiskaje jih reče, z uprtimi očmi jo gledajoč, z na pol prosečim, na pol pretečim glasom: Ali res ljubiš Bodanskega? — Ali ga pa tudi spoštuješ? — Ali ga bodeš vedno in brez preneha osrečevala? —

Elza jej skoro prestrašena roki odtegne in jo vsa začudjena pogleda. Kmalu pa se srčno nasmeji in pravi: Kako ste čudni, Eufemija; sevéda ga ljubim! Osrečevala ga pa tudi bodem, ker ga resnično ljubim in ga tudi hočem brez preneha ljubiti. Spoštovala pa bodem vendar možá, čegar imé bodem nosila! —

Eufemija se zopet vsede in nadaljuje prejšnje delo. Videti je bilo, kakor da bi bila v zadregi. Najbrž je obžalovala svoja čudna s tako burnostjo stavljena vprašanja. —

Nekaj časa molčite obé. — Veste, Eufemija, pretrga na enkrat Elza tihoto, kaj sem iznašla, odkar ljubim Arnolda? — Da je ženskemu srcu slajše ljubiti, kakor biti ljubljenemu. Kedar je ženska ljubljena, mora gledati proti tlem, kajti v takih slučajih kleči nje čestitelj gotovo pred njo; kedar pa ženska ljubi, ondaj gleda ona navzgor, ker je nje uzor

navadno višje od nje. — To misel, kaj ne, gotovo originalno sem sama iznašla in jo hočem tudi izpeljati v svojej noveli, od ktere si pričakujem najboljšega uspeha. —

Ali vé tvoj ženin, poprašuje Eufemija mirno, dobivši prejšnje dušno ravnotežje, da pišeš novele? —

Ne, odvrne Elza, in mu tudi nočem povedati, dokler ne bode delo tiskano v nekem tukajšnjem belletrističnem časopisu; z njegovim urednikom sem že te dni v toplicah govorila. —

Kolikor jaz Bodanskega poznam, pravi Eufemija raztresena, on ne čišla visoko spisovanja novel. —

Kako, Vi poznate Bodanskega? ponavlja Elza začudjena. —

Eufemija zarudi, a takoj obledi zopet in pravi v zadregi: To je, kolikor ga poznam po tvojem popisu in tvojih pismih. —

Jako se motite, déje Elza s porogljivim nasmehom; on, imeniten mož, bode neizmerno vesel, da ima za ženo duhovito gospó. —

Učeni možje, odvrne Eufemija z neko gotovostjo, iščejo si navadno za družico mirnih, pridnih, prostih ženic. —

Kako to? poprašuje Elza radovedno.

Zató, odgovori Eufemija, da bi imela potem žena popolnoma v svojih rokah vodstvo hiše in rodbine, ker je njih čas predrag, da bi se brigali oni tudi za dom. —

To je že res, vzdihne Elza pomilovalno, da jaz čisto nič gospodinjstva ne umem, naj si bode ono še takó majhno. A iz ljubezni do Arnolda hočem takoj začeti pod Vašim vodstvom učiti se ga. Po dnevu bom opravljala z Vami hišna dela, po noči pa pisarila. —

Ljuba Elza, pravi nežno Eufemija, odpusti mi, ako sem iz ljubezni do tebe, še predno se osmešiš pred svetom in — in bi nastal zavoljo tega menda še razpor med teboj in Bodanskim, — ako sem prisiljena tebe razžaliti. Ko si bila v toplicah, nadaljevala je resno, čitala sem tvojo pričeto novelo in našla sem, da je kar pišeš, — oprosti mi! — pretiranost skozi in skozi! —

Kakšna drznost! pretrga jej Elza besedo od srda vsa ognjena v lici. —

To je, popravi hitro Eufemija obžalovaje, ker je sprevidela, da je nehoté razžaljiv izraz rabila, zdi se mi, da si še premlada, da bi že pisala novele. Ti še življenja nič ne poznaš in ga že hočeš naslikovati! To ne gre. Pusti za zdaj vsakoršno pisarijo in posveti se svojemu ženinu, skorajšnjemu svojemu soprogu. Pozneje pa ko bodeš starejša, primi znovič za peró, ako še bodeš k temu veselja čutila in za to dovolj časa imela. —

Ko bi moj Arnold rekel: Ne piši, vzela bi v trenutji vse svoje pisarije s pisalno mizo vred in bi je vrgla na ogenj; zá-nj vse rada

storim; kljubu Vašej zavidnosti, pa hočem, če ste že tudi vsa bleda in posušena, odkar véste, da sem presrečna nevesta, pa hočem nadaljevati svojo novelo in še nocej bodem Arnoldu čitala prva tri že spisana poglavja, pravi Elza vsa togotna in pogleduje Eufemijo posmehovalno po strani. —

Jaz tebi zavidna? odvrne Eufemija s trepetajočim glasom in zareže s škarjami v obleko, katero je parala. Čemu bi bila zavidna in zavoljo česa? —

Kaj jaz vém? déje Elza nevoljno. Menda iz edinega uzroka, ker ste mi mačeha. Sicer pa, nadaljevala je z majhnim hudobnim nasmehom, prav rada Vam verjamem, da se Vam zdi moj Arnold privabljujejši ženin, kakor pa je Vam bil moj ubogi oče, ali pa kakor je Piber. —

Rekši se obrne in gre jezna iz sobe na vrt. —

Mačeha, mačeha! mrmrá kakor v sanjah Eufemija in zrè v vrata, skozi ktera je Elza izginola. Ko bi le vedela lahkovidna in trdočutna deklica, kaj jej žrtvujem samo zató, ker nosim to grenko imé! —

Zakrila si je z rokama lice in se zamislila. Črez nekaj časa pa jo predrami močen glas vežnega zvončka. Prestrašena se zravná po konci in podpiraje se z roko na stol, ker se jej je v glavi vrtelo, šepeče v posameznih stavkih: On je že tú! — To je način njegovega zvonjenja. — Pomozi mi Bog, Arnold je prišel! —

IX.

Ko je nekaj sekund pozneje kuharica Eufemiji izročila listek, na katerem je ona hitro in površno čitala: „Dr. Arnold Bodanski, zdravnik,“ reče Eufemija popolnoma mirno: Gospodu doktorju naznanite moj spoštljivi sprejem!

Ko kuharica odide, izpije hitro Eufemija nekoliko požirkov vode, a še predno je odložila kozarec, vstopi Bodanski. —

Arnold Bodanski je bil lepa moška prikazen. Primeroma visoke moške postave, ne debel, ne suh, raven kot sveča, natančen in vkusen v opravi, kakor so mestni zdravniki sploh, napravil je takoj pri prvem pogledu najboljši utis. Tudi njegova glava je bila s celim telesom v razmerji. Obili temno-kostanjevi lasje nazaj počesani, odkrivali so gladko, misleče čelo v vsej svojej visokosti. Pod tem čelom pa so lesketale velike, temne, polnočutne oči. Imel je lepo, polno brado z brkami, sredi njih pa so se na pol skrite kazale polne rudeče ustnice. Nosil je očali v zlato okovane, ktere so dajale celemu obrazu popolnejši moški izraz. —

Ko vstopi Bodanski, zdregeče Eufemija, a potem mu gre z vso dostojnostjo naproti ter ga bolj tiho, a vendar dovolj krepko po-

zdravi z besedami: Dobro došli v naši hiši kot Elzin ženin, gospod doktor! —

Bodanski, ki je pri svojem vstopu Eufemijo le površno pogledal, ker se jej je bil spoštljivo priklonil, zgane se, ko zasliši Eufemijin glas. Začudivši se potem pogleda ponosno gospó, ktera mu je stala nasproti ter ga takó ljubeznjivo sprejela. A še predno je nehala Eufemija govoriti, značilo je hitro obledenje njegovega lica in zavzeti pogled, s katerim jo je opazoval, da je v njej Eufemijo spoznal.

Eufemija, zakliče zdaj iz globočine svoje duše ter stegne roki proti njej, ali ste Vi ali pa se samó motim? —

Eufemija stopi nekoliko korakov nazaj in zadušivši močni utis, ki ga je v njej napravil ginljivi glas, s katerim je Bodanski klical njeno imé, zravna se po konci in reče s poudarkom: Da! jaz sem Eufemija, a sedaj inspektorjeva vdova in Elzina druga mati. —

Vi ste Elzina mati? vzklikne Bodanski skoro prestrašen. A zadet po mrzlem nje obnašanji in po trdnem glasu, s katerim je to izrekla, se jej potem zopet nemo pokloni. —

Blagovolite se vsesti, pravi Eufemija in mu ponudi stol, a ona se vsede na sofo njemu nasproti.

Bodanski jo mehanično uboga. —

Zdaj nastane tihota, za njiju oba, kakor se je poznalo, neugodna.

Eufemija še ni bila Bodanskemu pogledala prav v obraz. Ves čas ko je z njim govorila, izogibala se je njegovih očij, kakor da bi se bala srečati se z njegovim pogledom. —

Tudi Bodanski je do zdaj bolj čutil Eufemijino navzočnost, kakor pa videl. —

Gospod doktor, reče na enkrat Eufemija z negotovim glasom, ker je nama obema nemogoče, da bi se drug drugemu zatajila, menim, da bode najbolje, da se pozdraviva kot stara znanca in da ostaneva za naprej dobra prijatelja, oziroma sorodnika, popolnoma pozabivši preteklost! — Rekši obrne počasi prvokrat v njega svoj polni pogled, čakajoča z nekim nemirovom odgovora. —

Bodanski pa je ni pogledal. Z očmi uprtimi na živahno-barvne cvetice široke pletenice, ki se mu je razprostirala pod nogami, odgovori zamolklo: Kakor je Vaša želja, gospa inspektorica! —

Ko vidi Eufemija, da on proč gleda, opazuje z otožno ugodnostjo dovršeni lepi obraz svojega nekdanjega čestilca in si misli pri tem vzdihujoča: Zdaj mi je razumljivo, zakaj mu je Elza takó vdana. —

Nje rahli nehoté jej ušedši vzdih predrami Bodanskega, kateri se takoj ná-njo ozrè, in kri mu močno sili v lice.

Njune oči se srečajo in obadva se za eden trenotek na ravnost po-

gledata. Na enkrat pa zamenjata barve na licih. Eufemija prej bleda silno zarudi, a Bodanski, v lici prej ves žareč, obledí zdaj. —

Eufemija, reče naposled Bodanski z onim čutljivim glasom, s katerim je bil že prej, ko jo je spoznal, zaklical: Ali mi morete odpustiti, kar sem Vam zakrivil? Kaznovan sem takó dovolj za svojo ljubosumnost in nezaupnost do Vas, ki ste bili najblažji. Zvedel sem, zvedel, ali ah prepozno! da je bil oni mož, ktereга ste Vi v onej za najino bodočnost takó osodepolnej noči v hišo sprejeli, Vaš oče. Odpustite mi! rekel je s prijateljskim glasom in jej hoče roko prijeti.

Eufemija pa mu to zabrani ter mu pretrga besedo z resnim: Stojte! —

Bodanski se prestraši nje temnega obraza in kakor v omotici vsede se na prejšnje mesto. —

Čemú tako razdraženih prizorov, gospod doktor, povzame Eufemija zopet besedo na videz mirna, a vsaka poteza njenega obraza in krčevito gibanje prstov na rokah, ki jej ležé onemogle v naročji, ovajajo razburjenost njene duše. — Ali Vam nisem povedala, da med nama ni več nobene zveze, ter da hočeva Elzi na ljubav biti za naprej dobra prijatelja? —

Elzi na ljubav, ponavlja bridko Bodanski; samó Elzi na ljubo? mrmrá še enkrat med zobmi. —

Gospod doktor, nadaljuje Eufemija, ktere obraz je v tem kratkem času, kar je z Bodanskim govorila, postal mnogo let starejši, ali mi hočete za vse, kar Vam je sveto, obetati, da ne bode Elzi nikdar odkrivali, tudi ko bode ona že Vaša soproga, najinega nekdanjega znanstva? —

Kakor je Vaša volja, gospa, odvrne Bodanski, kakor da bi v sanjah govoril. —

Hvala! pravi nato Eufemija bolj tiho in kakor da se je iznebila težke skrbi, lahko vzdihne. Čas bode, da naznanim Elzi Vaš prihod.

In govoré prime za zvonček, da bi pozvonila.

Eden trenotek še počakajte, pravi naglo Bodanski in jej hoče to zabraniti.

Ne énega trenotka več, gospod doktor, reče Eufemija preplašena in močno pozvoni. Potem pa hitro vstane in nadaljuje ne gledajóč ga: Dali ste mi že svojo besedo, Arnold Bodanski! Le pod tem pogojem, da jo držite, odpuščam Vam hudo bol, ktero ste mi nekđaj storili.

Zdaj se obrne proti kuharici, ki se je na zvončev glas prikazala, ter ukaže: Stopite na vrt in naznanite gospodični Elzi, da jo nekdo tú pričakuje.

Kuharica uboga in Eufemija pripravljajoča se na odhod dostavlja skoro proseča Bodanskemu: Ne kalite Elzi čiste sreče; ne zastrupljajte po nepotrebi še drugo mlado življenje in — svoje! —

Nje dolga obleka je še šumela med vrati, ko se iz nasprotne strani prikaže cvetóča Elzina prikazen, ki hiti z veselím vzklikom svojemu ženinu naproti. —

(Dalje pride.)

245

Ivéri.

Slovenka zala mi ne zaméri,
 Nikdó rojákov ne bodi jezen,
 Ker v tej in óni sedaj ivéri
 Spomínjam se tebe, mogočna ljubezen!
 Saj človek táji ali ne táji,
 Vesél te je vsak v življenja maji,
 Solzà še vélemu starcu se vtrne,
 Ko róžne minólosti zástor odgrne,
 In ko se prikaže iz dalje v svetlósti
 Ljubezen prva srečne mladósti!

Čemú bi nehvaležen tajíl,
 Kar človek je s čistim srcem užíl?
 A kôgar spodžígala burna strást je,
 Neznana ljubezni blažilna mu slást je,
 Naj tudi z ljubeznijo strást je v dotíki,
 Med sabo ste vendar síla razlíki.

Ljubezen vesoljnemu stvarstvu vlada,
 In svet vzdržúje, da ne razpada,
 Ljubezen srcé sè srcem druží,
 Da drugemu drugo žíje in služí,
 Ljubezen kalí blagósti razvíja,
 Ljubezen najvíšja je poesíja!

A bój strastí se kače strupéne,
 Gorjé ti, ako se duše okléne —
 Kar dôbrega, čistega v nji živí,
 Peklenski nje díh umorí,
 Progánja nje te vihárna oblást,
 Doklèr se ne vgrézneš v propást.

„Nikoli mi ženska glave ne zméla,
 Na pot bi nigdár me slab ne zavéla,“
 Ošábno-vesél se smeješ.
 Jaz rêčem: z ognjem drzán se ne šáli,
 Sicer te léhko na smrt opáli,
 Menéčega, da se greješ!